

परिशिष्ट "अ"

विनंती पत्र

श्रीमती भोजे पी. आर.

डी.पी.बी. दयानंद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,

सोलापूर - ४१३ ००१

दिनांक : १९

प्रति,

प्राचार्य

स. न. वि. वि. -

महोदय/महोदया,

मी शिवाजी विद्यापीठाशी संलग्नित बी.एड्. महाविद्यालयातील प्रात्यक्षिक कार्याच्या कार्यवाहीत येणाऱ्या समस्यांचा अभ्यास करित आहे. यासाठी ७ अनुदानित व १९ विनाअनुदानित बी.एड्. महाविद्यालयांच्या समावेश करण्यात आला.

सदरचे संशोधन, मी कस्तुरबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर येथून डॉ. बा. गं. अहिरे यांच्या मार्गदर्शनाखाली एम्.फिलच्या पदवीसाठी करित आहे. या कामी आपले सकारात्मक सहकार्य अपेक्षित आहे.

सोबत प्रश्नावली पाठवली आहे. आपण आपल्या अनुभवानुसार उत्तर अथवा मते नोंदवावीत, अशी अपेक्षा आहे. आपण भरलेली प्रश्नावली गोपनीय राखली जाणार आहे. तरी प्रश्नावली वेळेत भरून पाठवावी व सहकार्य करावे, ही विनंती.

आपली विश्वासू

श्रीमती भोजे पी. आर.

शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्राध्यापकांची प्रश्नावली

संशोधन विषय : शिवाजी विद्यापीठाशी संलग्नित बी.एड. महाविद्यालयातील

प्रात्यक्षिक कार्याच्या कार्यवाहीत येणाऱ्या समस्यांचा अभ्यास

प्राध्यापकाचे नाव

महाविद्यालयाचे नाव

शैक्षणिक पात्रता

व्यावसायिक पात्रता

हुद्दा

अध्यापनाचा अनुभव वर्षे

सूचना :

जेथे उत्तराचे होय/नाही असे पर्याय दिले असतील, तेथे योग्य ते ठेवावे

१) सराव पाठ व सूक्ष्म अध्यापन

१) आपल्या महाविद्यालयात सराव पाठाच्या वेळापत्रकाचे नियोजन खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीने केले जाते?

१) सराव पाठ विभागप्रमुख पाठ नियोजन करतात.

२) प्राध्यापक गटवार पाठांचे नियोजन करतात.

३) आपल्या महाविद्यालयात सराव पाठाचे वेळापत्रक खालीलपैकी केव्हा लावले जाते?

१) चार दिवस अगोदर

२) एक आठवडा अगोदर

३) दोन आठवडे अगोदर

३) सराव पाठ आपल्या महाविद्यालयाच्या कोणत्या वेळात लावले जातात?

१) तात्त्विक विषयांच्या तासिकांपूर्वी

२) तात्त्विक विषयांच्या तासिकानंतर

- ४) सराव पाठ घेण्यास पुरेशा माध्यमिक शाळा उपलब्ध होतात काय? (होय/नाही)
- ५) सराव पाठास पुरेशा माध्यमिक शाळा उपलब्ध होत नसल्यास खालीलपैकी कोणत्या मार्गाचा अवलंब करतात?
- १) प्राथमिक शाळेत पाठ लावले जातात.
 - २) उपलब्ध माध्यमिक शाळेत नियमापेक्षा अधिक पाठ लावले जातात.
 - ३) पूर्ण दिवस पाठ सप्ताह घेतला जातो.
- ७) सराव पाठास शाळा खालीलपैकी कोणत्याबाबतीत सहकार्य देत नाहीत?
- १) शाळेच्या वेळापत्रकातील बदल कळवत नाहीत.
 - २) शाळेच्या सुट्ट्या व वेळांमध्ये झालेल्या बदलांची पूर्वसूचना देत नाहीत.
 - ३) विद्यार्थी शिक्षकांना वेळेवर पाठ्यांश दिला जात नाही.
- ८) आपल्या महाविद्यालयात सराव पाठाचे (युनिट) कोण आणतात?
- १) विद्यार्थी-शिक्षक पाठ्यांश स्वतः जाऊन आणतात.
 - २) सर्व शाळांकडून पाठ्यांश पाठवले जातात.
 - ३) काही शाळा पाठ्यांश पाठवून देतात.
- ९) सराव पाठांचे पाठ्यांश (युनिट) घेण्यास विद्यार्थी-शिक्षकांना अडचणी येतात काय? (होय/नाही)
- १०) आपणास पाठ मार्गदर्शनास पुरेसा वेळ मिळतो काय? (होय/नाही)
 - ११) आपणास पाठ मार्गदर्शनास पुरेसा वेळ मिळत नसल्यास खालीलपैकी कोणती व्यवस्था करता?
 - १) महाविद्यालयात वेळेपूर्वी पाठ मार्गदर्शन दिले जाते.
 - २) महाविद्यालयीन वेळेनंतर पाठ मार्गदर्शन दिले जाते.
- १२) आपल्या महाविद्यालयात सराव पाठ घेण्यासाठी विद्यार्थी-शिक्षकांना पाठाचे

मार्गदर्शन किती दिवस आधी दिले जाते?

१) कमीत-कमी एक दिवस अगोदर

२) तीन दिवस अगोदर

३) एक आठवडा अगोदर

१३) सराव पाठ घेताना विद्यार्थी-शिक्षकांना शाळेबाबत खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

१) वर्ग नियंत्रणाबाबत अडचण जाणवते.

२) शालेय विद्यार्थी सराव पाठास प्रतिसाद देत नाहीत.

३) सराव पाठ चालू असताना अन्य कृती करतात.

४) पाठाच्या अपेक्षित पूर्वज्ञानाचा अभाव असतो.

५) झालेला घटक शिकवल्यास पाठाकडे लक्ष देत नाहीत.

१४) आपण एका दिवशी जास्तीत-जास्त किती पाठांचे निरीक्षण करता?

१) ३ २) ४ ३) ५ ४) ६

१५) आपण विद्यार्थी शिक्षकांना पाठाबाबत प्रत्याभरण केव्हा देता?

१) पाठ झाल्यावर त्वरित.

२) सर्व पाठ निरीक्षणानंतर शाळेतच.

३) महाविद्यालयात अध्यापन पद्धतीच्या तासाला.

१६) आपल्या महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्षात सूक्ष्म अध्यापनाची कार्यवाही खालीलपैकी केव्हापासून सुरू करण्यात येते?

१) दुसऱ्या दिवसापासून.

२) चार दिवसानंतर

३) एका आठवड्याच्या उद्बोधनानंतर

४) दोन आठवड्यांनंतर

१७) आपल्या महाविद्यालयास सूक्ष्म अध्यापन प्रशिक्षण खालीलपैकी किती दिवस चालते?

१) १२ दिवस २) १५ दिवस ३) १५ दिवसांपेक्षा जास्त

१८) आपल्या महाविद्यालयात सूक्ष्म अध्यापनासाठी खालीलपैकी कोण-कोणती कौशल्ये घेतली जातात?

१) कथन/स्पष्टीकरण २) मूलभूत प्रश्नपद्धती/मुक्त प्रश्न/प्रत्याभरणासाठी प्रश्न शोधक प्रश्न पद्धत.

३) शिक्षक/प्रतिक्रिया/प्रबळन

४) चेतक बदल/फलकाचा वापर

५) सज्जन प्रवर्तन/समारोप

१९) सूक्ष्म प्रशिक्षण कार्यक्रमासाठी विद्यार्थी-शिक्षकांचे गट कसे तयार केले जातात?

१) हजेरी क्रमांकानुसार

२) प्रथम अध्यापन पद्धतीनुसार

३) अन्य मागनि

२०) विद्यार्थी शिक्षकांना सूक्ष्म पाठासाठी कौशल्यानुसार पाठ्यांश निवड करताना अडचणी येतात काय? (होय/नाही)

२१) विद्यार्थी-शिक्षकांना सूक्ष्म पाठासाठी कौशल्यानुसार पाठ्यांश निवड करताना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

१) कौशल्यानुसार पाठ्यांश निवडता येत नाही.

२) पाच मिनिटांच्या अध्यापनासाठी कमी किंवा अधिक पाठ्यांश निवडला जातो.

२२) आपण सूक्ष्म पाठाचे प्रत्याभरण देण्यासाठी खालीलपैकी कशाचा वापर करता?

- १) स्वतः पाठ निरीक्षणाबाबत केलेल्या नोंदी
- २) स्वतः व विद्यार्थी-शिक्षकांनी पाठ निरीक्षणाच्या केलेल्या नोंदी
- ३) पाठाचे टेपरेकॉर्डरच्या सहाय्याने रेकॉर्डिंग करून
- ४) व्हिडिओ कॅसेटच्या आधारे
- २३) सूक्ष्म पाठ निरीक्षण करताना विद्यार्थी-शिक्षकांना अडचणी येतात काय?
(होय/नाही)
- २४) सूक्ष्म पाठ निरीक्षण करताना विद्यार्थी-शिक्षकांना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?
१) सूक्ष्म पाठ कौशल्याच्या उपकौशल्यांची बारकाईने नोंद करता येत नाही.
२) पदनिश्चयन श्रेणीचा वापर करता येत नाही.
३) पाठ घेणाऱ्या विद्यार्थी-शिक्षकाच्या अध्यापनातील उणिवा/दोष नोंदवता येत नाहीत.
- २५) सूक्ष्म पाठाच्या प्रत्याभरणासाठी किती वेळ दिला जातो?
१) प्रत्येकी पाच मिनिटे २) पाच मिनिटाहून अधिक वेळ
- २६) सूक्ष्म पाठ अभिरूप परिस्थितीत घेताना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?
१) विद्यार्थी-शिक्षक शिक्षकांच्या भूमिकेचे पालन करत नाहीत.
२) विद्यार्थी-शिक्षक विद्यार्थ्यांच्या भूमिकेचे पालन करत नाहीत.
३) सूक्ष्म पाठासाठी निवडलेल्या इयत्तेनुसार वर्गातील वातावरण निर्मिती होत नाही.
४) पाठासाठी लागणारे आवश्यक शैक्षणिक साहित्य वापरत नाहीत.
- २७) सूक्ष्म पाठ प्रशिक्षण कार्यक्रमास गैरहजर विद्यार्थी-शिक्षकांचे सूक्ष्म पाठ पुन्हा घेतले जातात काय? (होय/नाही)
- २८) गैरहजर विद्यार्थी-शिक्षकांचे सूक्ष्म पाठ घेताना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

- १) प्राध्यापकांना जादा वेळ काम करावे लागते.
- २) प्राध्यापकांना वेळ मिळेल तेव्हा सूक्ष्म पाठ घेतले जातात. त्यामुळे प्रभाव कमी होतो.
- ३) गटातील इतर विद्यार्थी-शिक्षकांचा वेळ वाया जातो.
- ४) गैरहजर विद्यार्थी-शिक्षकांच्या पाठास गटातील इतर विद्यार्थी-शिक्षक प्रतिसाद देत नाहीत

२) तात्त्विक विषयाचे प्रात्यक्षिक कार्य

- २९) आपल्या महाविद्यालयात प्रात्यक्षिक कार्य निवडीचे स्वातंत्र्य विद्यार्थी-शिक्षकांना दिले जाते काय? (होय/नाही)
- ३०) तात्त्विक विषयाच्या कार्याच्या निवडीचे स्वातंत्र्य विद्यार्थी-शिक्षकांना दिल्यास खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?
 - १) एका तात्त्विक विषयाच्या प्रात्यक्षिक कार्याविषयी स्वतंत्ररित्या मार्गदर्शन करावे लागते.
 - २) अहवाल लेखन मूल्यमापन पद्धती बदलावी लागते.
 - ३) दिलेल्या प्रात्यक्षिकांपैकी सोपे प्रात्यक्षिक कार्य विद्यार्थी-शिक्षक निवडतात.
 - ४) सर्वेक्षण, व्यक्ती अभ्यास, प्रत्यक्ष भेटी इ. वर आधारित प्रात्यक्षिक कार्यपेक्षा केवळ लेखनावर आधारित प्रात्यक्षिक निवडीवर भर देतात.
- ३१) आपल्या महाविद्यालयात पेपर क्र. ३ चे प्रात्यक्षिक कार्य शालेय अनुभव कार्यक्रमात पूर्ण करून घेतले जाते काय? (होय/नाही)
- ३२) पेपर क्र. ४ च्या ऐच्छिक विषयाचे प्रात्यक्षिक कार्य खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीने घेतले जाते?
 - १) वैयक्तिक
 - २) गटवार
- ३३) आपण आपल्या महाविद्यालयात मूल्यमापन कृतिसत्र घेता काय? (होय/नाही)

- ३४) मूल्यमापन कृतिसत्राच्या कार्यवाहीत खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?
- १) कृतिसत्राच्या कालावधीत तात्विक भाग समजावून दिल्यास प्रात्यक्षिक कार्यास वेळ अपुरा पडतो.
 - २) मूल्यमापनावरील पुरेसे संदर्भ साहित्य उपलब्ध नाही.
 - ३) घटक चाचणीची अंमलबजावणी न केल्ल्याने प्रश्नवार पृथःकरणात प्रश्नाचा काठिण्य स्तर ठरवता येत नाही.
 - ४) घटक चाचणीची अंमलबजावणी न करता नैदानिक कसोटी तयार करण्यास येते.
- ३५) पेपर क्र. ५ चे प्रात्यक्षिक कार्य खालीलपैकी कसे घेतले जाते?
- १) मूल्यमापन कृतीसत्र २) शैक्षणिक प्रकल्प ३) शैक्षणिक साहित्य निर्मिती
 - ४) क्षेत्रीय सहली ५) भिन्तीपत्रक तयार करणे
 - ६) अध्यापन पद्धतीशी संबंधित सहशालेय कार्यक्रमाचे आयोजन करणे.
- ३६) आपल्या महाविद्यालयात स्वतंत्र मानसशास्त्रीय प्रयोगशाळा आहे काय?
- (होय/नाही)
- ३७) आपल्या महाविद्यालयात गटवार प्रयोग घेण्यासाठी आवश्यक फर्निचर उपलब्ध आहे काय? (होय/नाही)
- ३८) मानसशास्त्रीय प्रयोग घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांसाठी बैठक व्यवस्था खालीलपैकी कशी आहे?
- १) बेंच २) टेबल व स्टूल/खुर्ची
- ३९) आपल्या महाविद्यालयात वैयक्तिक प्रयोगाचे पुरेसे साहित्य उपलब्ध आहे काय?
- (होय/नाही)
- ४०) आपल्या महाविद्यालयात पुरेसे साहित्य उपलब्ध नसल्यास मानसशास्त्रीय प्रयोग खालीलपैकी कशाप्रकारे घेता?

१) गटवार २) एकच प्रयोग करतो.

४१) मानसशास्त्र प्रयोगासाठी दिलेली तासिका पुरेशी आहे काय? (होय/नाही)

४२) आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी-शिक्षक प्रयोगवही तपासण्यासाठी प्राध्यापकांना ठरवून दिलेल्या वेळेत वही सादर करतात काय? (होय/नाही)

४३) आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी-शिक्षक प्रयोगवहीत मानसशास्त्रीय प्रयोगाचे शैक्षणिक महत्त्व खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीने लिहितात?

१) प्रयोगानंतर झालेल्या चर्चेवरून

२) संदर्भ पुस्तकावरून

३) स्वतःच्या अनुभवावरून उदा : देवून

४) आशययुक्त अध्यापन व अंतर्गत परीक्षा

४४) आपल्या महाविद्यालयात आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्र केव्हा घेतले जाते?

१) प्रथम सत्राच्या शेवटी २) द्वितीय सत्राच्या सुरुवातीस

३) पहिल्या सत्रात २-३ महिन्यांनंतर

४५) आपल्या महाविद्यालयात आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्रासाठी किती दिवस दिले जातात?

१) ७ २) ८ ३) १० ४) १२

४६) आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्रापूर्वी सर्व प्राध्यापकांशी चर्चा केली जाते काय? (होय/नाही)

४७) आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्रापूर्वी सर्व प्राध्यापकांशी खालीलपैकी कोण-कोणत्या बाबींवर चर्चा होते?

१) आशययुक्त अध्यापनाचे नियोजन २) आशययुक्त अध्यापनाची कार्यवाही ३) आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्रासाठी तात्विक भागाच्या व्याख्यानांचे नियोजन ४)

आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्र मूल्यमापन पद्धती.

४९) आशययुक्त अध्यापन पद्धतीवर आधारित विषय चाचणी खालीलपैकी केव्हा घेतली जाते?

१) आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्राच्या शेवटच्या दिवशी.

२) आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्रानंतर काही दिवसांनी.

५०) आपल्या महाविद्यालयात खालीलपैकी अंतर्गत परीक्षा किती घेतल्या जातात?

१) एक २) दोन

५१) आपल्या महाविद्यालयात एकच अंतर्गत परीक्षा असल्यास खालीलपैकी केव्हा घेतली जाते?

१) प्रथम सत्राच्या शेवटी २) द्वितीय सत्राच्या समाप्तीपूर्वी एक महिना अगोदर ३) वार्षिक पाठ परीक्षेनंतर

५२) आपल्या महाविद्यालयात दोन अंतर्गत परीक्षा घेत असल्यास खालीलपैकी केव्हा घेतल्या जातात?

१) प्रथम सत्राच्या शेवटी व वार्षिक पाठ परीक्षेनंतर लगेच

२) प्रथम सत्राच्या शेवटी व वार्षिक पाठ परीक्षेअगोदर

३) प्रथम सत्राच्या शेवटी व द्वितीय सत्र समाप्तीपूर्वी एक महिना अगोदर

५३) आपल्या महाविद्यालयात एकच अंतर्गत परीक्षा खालीलपैकी किती गुणांची घेतली जाते?

१) ५० २) ६० ३) १००

५४) आपल्या महाविद्यालयात दोन अंतर्गत परीक्षा खालीलपैकी प्रत्येक किती गुणांची घेतली जाते?

१) ४० २) ५० ३) ६०

५५) अंतर्गत परीक्षांचे मूल्यमापन झाल्यावर त्याचे प्रत्याभरण केले जाते?

(होय/नाही)

४) समाजसेवा, कार्यानुभव, सांस्कृतिक कार्यक्रम, शै. निबंध (प्रपाठ) शारीरिक

शिक्षण प्रात्यक्षिक :

५६) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवेच्या प्रात्यक्षिक कार्याची सुरुवात करण्यापूर्वी खालीलपैकी किती व्याख्याने दिली जातात?

१) ३ २) ४ ३) ५

५७) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवा शिबिराचे व्याख्यान देण्यासाठी खालीलपैकी कोणती व्यवस्था केली जाते?

१) महाविद्यालयातील प्राध्यापक व्याख्यान देतात.

२) परिसरातील समाजसेवकांना व्याख्यानासाठी बोलावले जाते.

३) शाळेत समाजसेवा विषय शिकवणाऱ्या शिक्षकांचे व्याख्यान आयोजित केले जाते.

५८) आपल्या महाविद्यालयात शैक्षणिक वर्षात सातत्याने समाजसेवेचे उपक्रम घेतले जातात काय? (होय/नाही)

५९) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवा शिबीर खालीलपैकी किती दिवसांचे घेतले जाते?

१) एक २) दोन ३) तीन

६०) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवा खालीलपैकी कोण-कोणत्या स्तरावर केली जाते?

१) शालेय स्तर, २) महाविद्यालयीन स्तर, ३) सामाजिक स्तर

६१) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवांतर्गत शिबिरात खालीलपैकी कोण-कोणते उपक्रम राबवले जातात?

१) वृक्षारोपण २) परिसर स्वच्छता ३) प्रौढासाठी उद्बोधन ४) हळदी-कुंकू कार्यक्रम

५) सांस्कृतिक कार्यक्रमाद्वारे उद्बोधन ६) शिबिर परिसरातील विद्यार्थ्यांना काही तास शिकवणे ७) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय विशेष दिनात सहभाग

६२) समाजसेवेच्या वरील उपक्रमात विद्यार्थी-शिक्षक सहभागी होतात काय?

(होय/नाही)

६३) समाजसेवांतर्गत उपक्रम घेताना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

१) विद्यार्थी-शिक्षक अहवाल लेखन व्यवस्थित करत नाहीत.

२) विद्यार्थी-शिक्षक समाजसेवा उपक्रमात स्वेच्छेने सहभागी होत नाहीत.

३) अनुभवी समाजसेवक व तज्ज्ञ शिक्षकांच्या मार्गदर्शनाचा अभाव.

कार्यानुभव

६४) आपल्या महाविद्यालयात कार्यानुभवाचे प्रात्यक्षिक खालीलपैकी किती दिवसांचे घेतले जाते?

१) २ २) ३ ३) ४ ४) ५

६५) आपल्या महाविद्यालयात कार्यानुभवाच्या तात्विक माहितीसाठी खालीलपैकी किती व्याख्याने दिली जातात?

१) २ २) ३ ३) ४ ४) ५

६६) आपल्या महाविद्यालयात कार्यानुभवासाठी खालीलपैकी कोणता उपक्रम घेतला जातो?

१) ब्रेड-बिस्कीट तयार करणे २) परसबाग ३) कुकूटपालन

४) मिठाई तयार करणे ५) फाईल, लिफाफे तयार करणे

६) पुस्तक बांधणी ७) गुंडाळ फळे तयार करणे ८) विद्युत उपकरण दुरुस्ती

९) खडू तयार करणे १०) ग्रिटींग्ज तयार करणे ११) मेणबत्त्या तयार करणे

१२) भरतकाम/विणकाम १३) शैक्षणिक साहित्य निर्मिती.

६७) आपल्या महाविद्यालयातील कार्यानुभव विषयाचे प्रात्यक्षिक खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीने घेतले जाते?

१) वैयक्तिक २) गटवार

६८) कार्यानुभवाचे व्याख्याने व प्रात्यक्षिक कार्यवाहीसाठी खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

१) कार्यानुभव विषयाच्या व्याख्यानासाठी संदर्भ साहित्य उपलब्ध नसते.

२) कार्यानुभव विषयाच्या प्रात्यक्षिक कार्याच्या मार्गदर्शनासाठी प्रशिक्षित प्राध्यापक उपलब्ध नसतात.

३) कार्यानुभव प्रात्यक्षिकासाठी लागणारे साहित्य उपलब्ध नसते.

सांस्कृतिक कार्यक्रम

६९) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रम खालीलपैकी केव्हा घेतले जातात?

१) आठवड्यातून एकदा २) दोन आठवड्यातून एकदा ३) महिन्यात एकदा

७०) सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी विद्यार्थी-शिक्षकांचा प्रतिसाद मिळतो काय?

(होय/नाही)

७१) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रम कुलपद्धतीनुसार घेतले जातात काय? (होय/नाही)

७२) आपल्या महाविद्यालयात प्रत्येक कुलात खालीलपैकी किती विद्यार्थी असतात?

१) १० २) २० ३) ३०

७३) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रमांतर्गत खालीलपैकी कोण-कोणते उपक्रम घेतले जातात?

१) सुविचार लेखन २) बातमीपत्र ३) भित्रीपत्रिका

४) विविध उत्सव, सण साजरे करणे ५) जयंती-पुण्यतिथी साजरी करणे

- ६) परिसंवाद, चर्चा ७) व्याख्याने ८) विविध स्पर्धा
- ९) एकांकिका १०) सांघिक खेळ ११) सांघिक स्पर्धा १२) विविध गुणदर्शन
- ७४) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रमांतर्गत वार्षिक स्नेहसंमेलन होते काय? (होय/नाही)
- ७५) सांस्कृतिक कार्यक्रमाची कार्यवाही करताना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?
- १) पाठ, लेखन कार्य व सातत्याने असलेल्या विविध उपक्रमांमुळे विद्यार्थी-शिक्षक सांस्कृतिक कार्यक्रमात भाग घेण्यास उत्सुक नसतात.
- २) सांस्कृतिक कार्यक्रमाच्या साचेबंद उपक्रमांमुळे सर्वच विद्यार्थी-शिक्षकांच्या कलागुणांना वाव मिळत नाही.
- ३) काही विद्यार्थी-शिक्षक संकोचामुळे सांस्कृतिक कार्यक्रमांमध्ये भाग घेत नाहीत.
- ४) सांस्कृतिक कार्यक्रमास आवश्यक वाद्ये व इतर साहित्य उपलब्ध नसल्यामुळे वातावरण निर्मिती होत नाही.

प्रपाठ लेखन

- ७६) आपल्या महाविद्यालयात प्रपाठाचे प्रश्न विद्यार्थी-शिक्षकांना खालीलपैकी किती दिवस अगोदर दिले जातात?
- १) एक आठवडा अगोदर २) दोन आठवडे अगोदर
- ७७) आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी-शिक्षक प्रपाठाच्या प्रश्नांची उत्तरे प्रपाठ लेखनापूर्वी तपासून घेतात काय? (होय/नाही)
- ७८) आपल्या महाविद्यालयात प्रपाठापूर्वी प्रश्न तपासून घेतल्याशिवाय विद्यार्थी-शिक्षकांना प्रपाठास बसण्यास परवानगी देता काय? (होय/नाही)
- ७९) प्रपाठापूर्वी प्राध्यापकास प्रपाठाच्या प्रश्नांची उत्तरे तपासताना खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

- १) प्राध्यापकांना प्रपाठाचे प्रश्न तपासण्यात व मार्गदर्शनास स्वतंत्र वेळ द्यावा लागतो.
- २) सर्वच विद्यार्थी-शिक्षक प्रपाठाचे प्रश्न तपासून घेत नाहीत.
- ३) विद्यार्थी-शिक्षकांनी प्रपाठाचे प्रश्न तपासून घेतल्याची स्वतंत्र नोंद ठेवावी लागते.
- ८०) आपण प्रपाठ तपासल्यानंतर विद्यार्थी-शिक्षकांना प्रत्याभरण खालीलपैकी कशाप्रकारे देता?

- १) प्रत्येकाला वैयक्तिक २) वर्गात समान त्रुटींचा उल्लेख करून
- ३) प्रश्नासाठी आवश्यक मुद्दे सांगून

शारीरिक शिक्षण

- ८१) आपल्या महाविद्यालयात शारीरिक शिक्षणाचे प्रात्यक्षिक कार्य वर्षभर सातत्याने चालते काय? (होय/नाही)
 - ८२) आपल्या महाविद्यालयास स्वतंत्र क्रीडांगण आहे काय? (होय/नाही)
 - ८३) आपल्या महाविद्यालयात विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमात नमूद खेळांचे साहित्य उपलब्ध आहे काय? (होय/नाही)
 - ८४) आपल्या महाविद्यालयात खालीलपैकी कोण-कोणत्या खेळांचे साहित्य उपलब्ध आहे?
- १) क्रिकेट २) व्हॉलिबॉल ३) टेनिस ४) बॅडमिंटन ५) शॉर्टपूट ६) उड्याच्या दोऱ्या
 - ७) फुटबॉल.
- ८५) आपल्या महाविद्यालयात शारीरिक शिक्षणाची तात्विक माहिती खालीलपैकी कोण देतात?
 - १) महाविद्यालयातील प्राध्यापक ३) शारीरिक शिक्षण महाविद्यालयातील तज्ज्ञ प्राध्यापक ३) बी.पी.एड्. झालेले विद्यार्थी शिक्षक.
 - ८६) शारीरिक शिक्षणाच्या प्रात्यक्षिक कार्यवाहीत खालीलपैकी कोणत्या अडचणी येतात?

- १) खेळात भाग घेण्यास विद्यार्थी तयार नसतात.
- २) महाविद्यालयात खेळांचे पुरेसे साहित्य उपलब्ध नाही.
- ३) खेळाचा सराव नसल्याने विद्यार्थी-शिक्षक केवळ परीक्षेसाठी भाग घेतात.
- ४) खेळांचे प्रात्यक्षिक दाखविण्यास तज्ज्ञ व्यक्ती उपलब्ध होत नाहीत.
- ५) खेळांच्या माहितीविषयक संदर्भ साहित्य उपलब्ध नाही.

५) वार्षिक पाठ परीक्षा

८७) आपल्या महाविद्यालयाच्या वार्षिक पाठ परीक्षेसाठी पुरेसे बहिस्थ परीक्षक उपलब्ध होतात काय? (होय/नाही)

८८) आपणास पुरेसे परीक्षक उपलब्ध नसलेल्या खालीलपैकी कोणती व्यवस्था करता?

- १) उपलब्ध परीक्षकांची नेमणूक केली जाते.
- २) कमी शैक्षणिक अनुभव असणाऱ्या परीक्षकांची नेमणूक केली जाते.
- ३) महाविद्यालयातील प्राध्यापक, अंतर्गत परीक्षक म्हणून उपलब्ध नसतील, तर बहिस्थ परीक्षकांची नेमणूक केली जाते.
- ५) वार्षिक पाठ परीक्षेच्या संदर्भात खालीलपैकी बहिस्थ परीक्षकांविषयी कोणत्या अडचणी येतात?
 - १) विद्यापीठाने नेमलेले बहिस्थ परीक्षक सलग रजेमुळे काम नाकारतात.
 - २) परीक्षेसाठी मानधन कमी व उशिरा मिळत असल्याने बहिस्थ परीक्षक काम करण्यास उत्सुक नसतात.
 - ३) बहिस्थ परीक्षक ऐनवेळी नकार कळवितात.

परिशिष्ट ब

- प्रश्नावली दिलेल्या शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयाची यादी -

- १) डी.पी.बी. दयानंद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर
- २) कस्तुरबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर
- ३) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, बार्शी
- ४) सोशल कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर
- ५) महात्मा फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, अकलूज
- ६) एस.एम.टी.टी. कॉलेज, कोल्हापूर
- ७) वसंतराव नाईक कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर
- ८) सावित्रीबाई फुले कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर
- ९) कै. बाळासाहेब खराडे कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोल्हापूर
- १०) आचार्य जावडेकर शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गारगोटी
- ११) डी. के. शिंदे शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, गडहिंग्लज
- १२) छ. शिवाजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, रुकडी
- १३) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कागल
- १४) यशवंत कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, कोडोली
- १५) कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, पेठवडगाव
- १६) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी
- १७) श्रीमती पुतळाबेन शाह कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सांगली

- १८) वसंत कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, उरण इस्लामपूर
- १९) महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, तासगाव
- २०) कै.सौ. मालतीदेवी पाटील महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, मिरज
- २१) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, विटा
- २२) आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सातारा
- २३) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कराड
- २४) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, फलटण
- २५) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, पाटण

परिशिष्ट क

(अ) प्राचार्यांसाठी मुलाखतीचा आराखडा-

- १) नाव-
- २) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयाचे नाव-
- ३) शैक्षणिक पात्रता -
- ४) प्राचार्यपदाची अनुभव वर्षे-
- ५) आपल्या महाविद्यालयात सराव पाठाच्या वेळापत्रकाचे नियोजन कोण करते?
- ६) सराव पाठ घेण्यास पुरेशा माध्यमिक शाळा उपलब्ध होतात काय?
- ७) सराव पाठास पुरेशा माध्यमिकशाळा नसल्यास आपण कोणत्या मार्गाचा अवलंब करता?
- ८) सराव पाठ घेण्यासाठी शाळांकडून सहकार्य मिळते काय?
- ९) आपण सराव पाठाचे निरीक्षण करता काय?
- १०) सराव पाठाच्या कार्याच्या अंमलबजावणीविषयी आपण सहकार्यांशी चर्चा करता का?
- ११) सूक्ष्म अध्यापन कार्यवाही करण्यापूर्वी आपण सहकार्यांशी चर्चा करता काय?
- १२) सूक्ष्म अध्यापन प्रशिक्षण कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्यापूर्वी आपण सहकार्यांशी कोण-कोणत्या बाबींची चर्चा करता?
- १३) सूक्ष्म पाठ प्रशिक्षणास गैरहजर विद्यार्थी-शिक्षकांसाठी आपण पुन्हा कृतिसत्र आयोजित करता का?
- १४) तात्विक विषयाच्या प्रात्यक्षिक कार्याविषयी आपण कोण-कोणत्या बाबींची चर्चा करता?

- १५) तात्विक विषयाच्या प्रात्यक्षिक कार्याच्या निवडीचे स्वातंत्र्य विद्यार्थी-शिक्षकांना दिले जाते काय?
- १६) आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी-शिक्षकांना शालेय अनुभव कसा दिला जातो?
- १७) आपल्या महाविद्यालयात मूल्यमापन कृतीसत्र घेतले जाते काय?
- १८) मूल्यमापन कृतीसत्राची अंमलबजावणी करताना कोण-कोणत्या अडचणी येतात?
- १९) आपल्या महाविद्यालयात स्वतंत्र मानसशास्त्रीय प्रयोगशाळा आहे काय?
- २०) आपल्या महाविद्यालयात मानसशास्त्रीय प्रयोगाचे पुरेसे साहित्य आहे काय?
- २१) आपल्या महाविद्यालयात आशययुक्त अध्यापन कृतीसत्रासाठी किती दिवस दिले जातात?
- २२) आशययुक्त अध्यापन कृतीसत्र घेण्यापूर्वी आपण प्राध्यापकांशी कोण-कोणत्या बाबींची चर्चा करता?
- २३) आपल्या महाविद्यालयात किती अंतर्गत परीक्षा घेतल्या जातात?
- २४) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवा विषयाचे व्याख्याने कोण देते?
- २५) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवा कोण-कोणत्या स्तरावर केली जाते?
- २६) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवांतर्गत कोण-कोणते उपक्रम राबवले जातात?
- २७) आपल्या महाविद्यालयात कार्यानुभवासाठी कोणते उपक्रम घेतले जातात?
- २८) कार्यानुभव प्रात्यक्षिक कार्यवाही करताना कोण-कोणत्या अडचणी येतात?
- २९) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी विद्यार्थ्यांचे कूल केले जातात काय?

- ३०) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रमांतर्गत कोण-कोणते उपक्रम राबवले जातात?
- ३१) आपल्या महाविद्यालयात प्रपाठ लेखनापूर्वी प्रपाठाचे प्रश्न तपासून घेतल्याशिवाय विद्यार्थी-शिक्षकांना प्रपाठास बसण्याची परवानगी दिली जाते काय?
- ३२) आपल्या महाविद्यालयात स्वतंत्र क्रीडांगण आहे काय?
- ३३) आपल्या महाविद्यालयाच्या वार्षिक पाठ परीक्षेसाठी पुरेसे बहिस्थ परीक्षक उपलब्ध होतात काय?
- ३४) वार्षिक पाठ परीक्षेस पुरेसे बहिस्थ परीक्षक उपलब्ध नसल्यास आपण कोणती व्यवस्था करता?

(ब) सराव पाठ विभागप्रमुख मुलाखत आराखडा -

- १) नाव-
- २) महाविद्यालयाचे नाव-
- ३) अध्यापन अनुभव वर्षे-
- ४) सराव पाठ विभागप्रमुख अनुभव वर्षे-
- ५) सराव पाठाचे नियोजन कसे केले जाते?
- ६) महाविद्यालयात सराव पाठाचे वेळापत्रक कोण तयार करते?
- ७) सराव पाठाचे वेळापत्रक किती दिवस अगोदर लावले जाते?
- ८) सराव पाठास पुरेशा माध्यमिक शाळा उपलब्ध होतात काय?
- ९) सराव पाठास पुरेशा माध्यमिक शाळा उपलब्ध नसल्यास आपण कोणत्या मार्गाचा अवलंब करता?

१०) सराव पाठ घेण्यासाठी शाळा सहकार्य करतात काय?

११) सराव पाठाचे पाठ्यांश कोण आणतात?

१२) सराव पाठाचे पाठ्यांश आणण्यात विद्यार्थी-शिक्षकांना कोण-कोणत्या अडचणी येतात?

१३) प्राध्यापक एका दिवशी जास्तीत-जास्त किती पाठाचे निरीक्षण करतात?

(क) समाजसेवा विभागप्रमुख मुलाखतीचा आराखडा -

१) नाव-

२) शैक्षणिक पात्रता-

३) अध्यापन अनुभव-

४) आपल्या महाविद्यालयात समाजसेवेच्या प्रात्यक्षिक कार्याची सुरुवात करण्यापूर्वी किती व्याख्याने दिली जातात?

५) महाविद्यालयात समाजसेवा विषयाची व्याख्याने कोण देतात?

६) महाविद्यालयात समाजसेवा शिबीर आयोजित केले जाते का?

७) महाविद्यालयात समाजसेवा कोण-कोणत्या स्तरावर केली जाते?

८) महाविद्यालयात समाजसेवांतर्गत कोण-कोणते उपक्रम राबवले जातात?

९) समाजसेवांतर्गत उपक्रम घेताना कोण-कोणत्या अडचणी येतात?

(ड) कार्यानुभव विभागप्रमुख मुलाखतीचा आराखडा -

- १) नाव-
- २) शैक्षणिक पात्रता
- ३) अध्यापन अनुभव वर्षे-
- ४) आपल्या महाविद्यालयात कार्यानुभव प्रात्यक्षिक किती दिवस घेतले जाते?
- ५) महाविद्यालयात कार्यानुभव प्रात्यक्षिकांपूर्वी किती व्याख्याने दिली जातात?
- ६) महाविद्यालयात कार्यानुभवासाठी कोण-कोणते उपक्रम घेतले जातात?
- ७) कार्यानुभव विषयाचे प्रात्यक्षिक वैयक्तिक की गटवार घेतले जाते?
- ८) कार्यानुभव प्रात्यक्षिकाच्या कार्यवाहीत कोण-कोणत्या अडचणी येतात?

(इ) सांस्कृतिक कार्यक्रम विभागप्रमुख मुलाखतीचा आराखडा -

- १) नाव-
- २) शैक्षणिक पात्रता-
- ३) अध्यापन अनुभव वर्षे-
- ४) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रम वर्षभर सातत्याने घेतले जातात काय?
- ५) आपल्या महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रम केव्हा घेतले जातात?
- ६) महाविद्यालयात सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी विद्यार्थी-शिक्षकांचे कुल तयार केले जातात काय?

- ७) आपल्या महाविद्यालयात कोणते अभ्यासपूरक उपक्रम राबवले जातात?
- ८) आपल्या महाविद्यालयात कोणते अभ्यासेतर उपक्रम राबवले जातात?
- ९) आपल्या महाविद्यालयात कोणते कल्याणकारी उपक्रम राबवले जातात?
- १०) महाविद्यालयात वार्षिक स्नेहसंमेलन होते का?
- ११) सांस्कृतिक कार्यक्रम नियोजनाचे स्वातंत्र्य विद्यार्थी-शिक्षकांना दिले जाते काय?
- १२) सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी सर्व विद्यार्थी-शिक्षकांचा प्रतिसाद मिळतो काय?
- १३) विद्यार्थी-शिक्षकांनी सांस्कृतिक कार्यक्रमात उत्स्फूर्त सहभाग घ्यावा म्हणून तुम्ही कसे प्रोत्साहन देता?
- १४) सांस्कृतिक कार्यक्रमाची कार्यवाही करताना कोण-कोणत्या अडचणी येतात?

(ई) शारीरिक शिक्षण विभागप्रमुख मुलाखतीचा आराखडा -

- १) प्राध्यापकाचे नाव-
- २) शैक्षणिक पात्रता-
- ३) अध्यापन अनुभव-
- ४) आपल्या महाविद्यालयात वर्षभर सातत्याने शारीरिक शिक्षणांतर्गत कार्यक्रम होतात काय?
- ५) आपल्या महाविद्यालयास स्वतंत्र क्रीडांगण आहे काय?
- ६) आपल्या महाविद्यालयात कोण-कोणत्या खेळांचे साहित्य उपलब्ध आहे?
- ७) विद्यार्थी-शिक्षकांना इतरवेळी खेळाचे साहित्य उपलब्ध करून दिले जाते काय?

- ८) आपल्या महाविद्यालयात शारीरिक शिक्षणाची तात्त्विक माहिती कोण देतात?
- ९) शारीरिक शिक्षणाच्या प्रात्यक्षिक कार्यवाहीत कोण-कोणत्या अडचणी येतात?

(फ) परीक्षा विभाग प्रमुख मुलाखतीचा आराखडा -

- १) नाव-
- २) शैक्षणिक पात्रता-
- ३) अध्यापन अनुभव-
- ४) महाविद्यालयात आशययुक्त अध्यापन पद्धतीची विषय चाचणी केव्हा घेतली जाते?
- ५) महाविद्यालयात किती अंतर्गत परीक्षा घेतल्या जातात?
- ६) महाविद्यालयात अंतर्गत परीक्षा केव्हा घेतल्या जातात?
- ७) महाविद्यालयात प्रपाठाचे प्रश्न प्रपाठापूर्वी विद्यार्थी-शिक्षकांना किती दिवस अगोदर दिले जातात?
- ८) महाविद्यालयातील विद्यार्थी-शिक्षक प्रपाठापूर्वी प्रपाठाच्या प्रश्नांची उत्तरे तपासून घेतात काय?
- ९) महाविद्यालयात प्रपाठापूर्वी प्रपाठांचे प्रश्न तपासून घेतल्याशिवाय प्रपाठास बसण्याची परवानगी दिली जाते काय?
- १०) वार्षिक पाठ परीक्षेच्या संदर्भात बहिस्थ परीक्षकांविषयी कोणत्या अडचणी येतात?

परिशिष्ट 'ड'

मुलाखतीसाठी निवडलेले प्रतिसादक

- अ) प्राचार्य
- १) प्राचार्य, डी.पी.बी. दयानंद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सोलापूर.
- २) प्राचार्य, महात्मा फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, अकलूज.
- ३) प्राचार्य, पुतळाबेन, शाह शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, सांगली.
- ४) प्राचार्य, एस्. एम्. टी. टी. कॉलेज कोल्हापूर.
- ५) प्राचार्य, शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कराड.
- ६) प्राचार्य, आझाद शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, सातारा.
- ७) प्राचार्य, सावित्रीबाई फूले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर.
- ८) प्र. प्राचार्य, कै. मालतीबाई पाटील महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, मिरज.
- ९) प्राचार्य, शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी.
- १०) प्राचार्य, छ. शिवाजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, रुकडी.
- ब) प्रात्यक्षिक कार्याचे विभागप्रमुख
- १) श्री. ए. आर. जडे
- २) डॉ. एस्. डब्ल्यू करंदीकर
- ३) श्रीमती बी. बी. पठाण
- ४) श्रीमती व्ही.के. बामणे
- ५) श्री. एच्. बी. मुंढे
- ६) श्री. एस्. एस्. गांधले

- ७) श्री. ए. टी. पाटील
८) श्री. आर. टी. पाटील
९) श्रीमती जे. ए. धुमाळ
१०) श्री. व्ही. आर. पाटील
११) श्रीमती के. ए. आवटे
१२) प्रा. मरजे
१३) डॉ. कुलकर
१४) डॉ. जोशी
१५) श्री. पी. एस. वराळे
१६) प्रा. दिक्षीत
१७) श्रीमती ढोणे
१८) श्रीमती शिकलगार
१९) श्रीमती दडपे
२०) श्री. सी. ए. हावळे
२१) श्री. बी. एम. पाटील
२२) सौ. एस. पी. पाटील
२३) सौ. एम. बी. बोरगे
२४) श्री. एच. बी. शिवभक्त
२५) सौ. डुबल
२६) प्रा. एस. टी. चव्हाण
२७) प्रा. सौ. एम. एस्. पाटील
२८) डॉ. एम. एल. जाधव

- २९) प्रा. जी. जे. पवार
३०) प्रा. एस. बी. चौधरी
३१) प्रा. सी. पी. कदम
३२) प्रा. एस. पी. देशपांडे
३३) प्रा. श्रीमती ए. टी. पाटील
३४) प्रा. श्रीमती एस. डी. जोगदंडे
३५) श्रीमती गावडे
३६) प्रा. श्रीमती गंगातिरकर
३७) प्रा. गुरव
३८) प्रा. माने
३९) प्रा. चव्हाण
४०) प्रा. हालकुडे
४१) प्रा. एस. एस. पटवर्धन
४२) प्रा. श्रीमती पी. बी. पाटील
४३) श्रीमती प्रा. जे. भोसले

परिशिष्ट 'इ'

- i) निरीक्षण सूची
 - ii) सराव पाठ निरीक्षण वेळापत्रक आराखडा
 - iii) मानसशास्त्र प्रयोग शाळा - प्रयोग साहित्य, बैठक व्यवस्था
 - iv) क्रिडांगण व खेळाचे साहित्य
 - v) कार्यानुभव प्रात्यक्षिक साहित्य
 - vi) आशययुक्त अध्यापन कृतिसत्र अहवाल
 - vii) तात्विक पेपरचे प्रात्यक्षिक कार्य
- २) निरीक्षणासाठी निवडलेल्या महाविद्यालयांची यादी.
- १) डी. पी. बी. दयानंद शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, सोलापूर
 - २) महात्मा फूले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, अकलूज
 - ३) पूतळाबेन शाह शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, सांगली
 - ४) एस्. एम्. टी. टी. कॉलेज, कोल्हापूर
 - ५) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कराड
 - ६) आझाद शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, सातारा
 - ७) सावित्रीबाई फूले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, कोल्हापूर
 - ८) कै. सौ. मालतीबाई पाटील महिला शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, मिरज
 - ९) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, इचलकरंजी
 - १०) छ. शिवाजी शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, रुकडी.